

לאומרה אף צר"ה הרשות צידו, כי לא נתכוונו לבטל את המנהג מחמת שום פקפוק, אלא מחמת חסרון ספרים בלבד. כנלענ"ד.

(ו) **צדקה** שהגאון מו"ה אפרים זלמן מרגליות זצ"ל הרגיש בטעות העולם, ולכן פירש הדבר להדיא בספרו מטה אפרים סי' תרכ"א ס"ז א"ס יש מילה בזהב"ס אומרים בקליחות וכו' פזמון זכור ברית השייך למילה ואל תפר וכו', עכ"ל. והרי בפזמון דער"ה אין זו אל תפר אלא בפזמון המיוחד הנ"ל).

סימן ג

בענין הזהירות בקריאת אלף גנובה ובנגינת קדמא היאך להאריך בדל"ת של אחד

ב"ה אסרו חג פסח תש"ך לפ"ק ביו"ן שמע"ב עוסק בתקנת תשצ"ר רציני לעורר אותו בכמה ענינים אשר זה כמה זמן אני מטער עליהם.

א. כידוע ממשפטי לה"ק שחיבה שקופה עי"ן או חי"ת או ה"ה ונקודה בפת"ת, שנריכים לקרותה צאל"ף גנובה, כגון נח, גזוה, גביע, שמקדימים קריאת תנועת הפת"ת לקריאת האות ענמה, [הן יש בזה מחלוקת והספרדים נהגו לקרוא צוי"ו הנמשכת אחר חול"ם, כגון נח, גזוה, וציו"ד הנמשכת אחר ציר"י וחירי"ק כגון יודע, גביע, וכמ"ס במנחת שי פ' בראשית, אבל מנהג האשכנזים אינו כן אלא קוראים צאל"ף גנובה, וכן הסכים בס' חומרי מחניתא (לאציו של בעל תפארת ישראל על

משניות) צדף מ' ע"ב, וכן מנהגנו פשוט לקרוא נח, רוח צאל"ף גנובה ולא צוי"ו גנובה].

והנה בענין חיבה שקופה חי"ת, הכל זהירים לקרותה כראוי, ובענין חיבה שקופה עי"ן א"ה לתקן אצלנו, כיון שכבר שצטחא דעל על מכמה דורות לקורא לעינין אלפין, ונריכים לנו להמתין לביאת המשיח שיהפוך אל עמים שפה ברורה, אבל בענין חיבה שקופה ה"ה יש כמה וכמה שזהירים לקרותה כראוי, וכן לימדו אצלנו את הקטנים, אבל כאן בעיה"ק הרגשתי שרוב הקהל אינם קוראים כהוגן, וכבר דברתי ע"ז עם מלמדי תשצ"ר, ואין רוצים לשמוע חוץ מאלה שהורגלו בזה מקטנותם, ואח"כ שמעתי שצת"ת ע"ה כבר התעוררו בזה, אבל נריכים להשמדל לתקן הדבר אצל מלמדי תשצ"ר, ורק בדוחק יש ללמד זכות על הקוראים כן, כי לכאורה הוא שינוי גמור, ולא ילאו ידי חובת ק"ש, אלא דק"ש נאמרת בכל לשון, ולא גרע שיבוש זה שנהגו זו מלשון אחרת.

ב. בענין הטעמים אין מצדילים בין קדמא לפשטא, ומלמדים את הילדים לקרוא הכל כמו פשטא, וידוע שיש הצדל גדול ביניהם, שפשטא מלך ומפסיק, וקדמא משרת ומחצר, ויש מי שאומר והוצא במ"צ (סי' קמז ס"ק ד') שאם טעה והחליף מלך במשרת שצריך לחזור אם הענין המשונה, אך לא נהגו כן, ולענ"ד קשה ליזהר בזה, כי לפעמים יש טפחא לפני סוף פסוק, אפילו במקום היום על לבדך, אע"פ שידעו שחיבת היום מוטעמת בטפחא, ויש להמחיק שהיו אנשי יריחו סבורים ללאו טפחא היא אלא מאילל שהיא מהמשרתים, ומנינו

זלקט יושר סוף הל' ר"ח משמע דרצני בני ^{אורייתא} ח"ת לאו היינו בני רינוס].

אב ^{אורייתא} הזהירות צפת"ח צאל"ף גנוזה וכן ההצדלה בין קדמא לפשטא אין צריך אללא שימת לב, כי אין זוה קושי לכלי הדיבור, ואין אנו דנין על הללו הקורין ההי"ן אלפיי"ן אללא אדרבה על הקורין ההי"ן כהוגן אללא שמקדימין קריאת הה"א לפני תנועת הפת"ח. (ולא ידעו צמה יכשלו, שהרי מהאי טעמא הה"א נקודה מפיק להוציא קריאתה בגלוי, שלא יטעו זה מפני שנקודת הפת"ח קודמת לה בקריאה).

ובב ^{אורייתא} השיבושים שאין צידינו למקנן יש להוסיף שכחת מצטא דל"ת רפויה, כי רבים מתחבטים בק"ש היאך להאריך בדל"ת של אחד בלא קלקול הקריאה, שהרי מן הדין דל"ת זו נקראת בשו"א נח (ולא בשו"ע נע), וקשה מאד להאריך בה, ועיין מש"כ מהרש"א בצרכות (דף יג ע"ב צ"ח"א) שאף הצקי בסתרי תורה לא יאריך בה טווא כדי שתהא תפילתו עם הניצור, וחימה שהרי כפי המצטא שצידינו בלא"ה אי אפשר להאריך בה כולי האי.

אב ^{אורייתא} לפי המצטא האמיתי (שנשתייר צידי בני חיתון) דל"ת רפויה נקראת ברפיון (כעין מצטא זי"ן), ואפשר להאריך בה טווא אע"פ שנקראת בשו"א נח.

ובן יש מתחבטים בק"ש צמיצת ולמדתם, שהדל"ת צאה אחר פת"ח שהיא תנועה קטנה ודינה לקרותה בשו"א נח, וכמעט א"א שלא תחבלע צתי"ו הדגושה שלאחריה קמוכה

לה צמיצתה, אא"כ יקראנה בשו"א נע שלא כדין, או יפסיק מעט צאמצע הציצה שלא כדין. (וכעין זה קשה צמיצת נכחו שצפ' זשלח כפי מצטא האשכנזים הקורין חיתי"ן כפי"ן, ועי"ז צריכין להניע הנח או להפסיק מעט צאמצע הציצה, וכן כאשר אצדתי אצדתי, ודומיהן).

אב ^{אורייתא} לפי מצטא הדל"ת האמיתי אפשר לזוהר שלא תחבלע צתי"ו דגושה, (אע"פ שצריך גם בזה קצת זהירות כעין עשצ בשדך).

ובא ^{אורייתא} מקום אחי להזכיר מה שהדפיסו צמקנת מחזורים לר"ה ויוה"כ צפיוט האוחז ציד וכו', החותך חיים וכו' צתי"ו דגושה, וכוונת המדפיס היתה כי היכי דלא לישתמע החושך ח"ו, וכן שמעתי על חכם אחד שהיה זהיר בעלינו לשצח לומר למקן עולם וכו' צתי"ו דגושה, כי היכי דלא לישתמע לסכן לשון סכנה ח"ו.

אב ^{אורייתא} לענ"ד אין לחדש שיבושים נגד משפטי לשה"ק מפני חששות כאלה, כי השיבושים הישנים שאנחנו אנוסים צמצטאם אין להקפיד עליהם כולי האי, ויש לדמותם למה שאמרו ודלוגו עלי אהבה, כמ"ש החוס' (צע"ז דף כ"ב ע"ב ד"ה רגלא) צסם מדרש שהקורא הדין צמקום אהרן השי"ת אוהבו ג"כ, וצטור או"ח (סי' קמ"ב) צסם ספר המנהיג כתב ע"פ מדרש זה שאין להחזירו אף צקריאת התורה ויאל ידי חובתו. ונ"ל שצסם שהקצ"ה חס על השיבוש של ע"ה שאין צו דעת ללמוד, כך הוא חס על השיבוש שהורגלו צו הדורות וקשה לנו לעוקרו.

וּבְמִי שֶׁלֹּכְנוּ חֶרֶד יוֹתֵר מִדְּאִי (בְּחִיצַת הַחוּמָה) ^{אֲנוּצֵר הַחֲכָמָה} ^{וְהוּא מְחֻקָּן יוֹתֵר}, לֹא נִמְלֵט מִשְׁנֵי שִׁיבוּשִׁים וְחִיצַת לַחֲקָן) וְאִינוּ רוֹצֵה לַחֲלוּק כְּצוּר לַמִּנְהַג הַמּוֹרֵגֶל, מוֹטֵצ שִׁילָךְ אֶל בְּנֵי תִימָן וִירֵגִיל לְשׁוֹנוֹ בְּקִרְיַת מִיָּו רַפּוּיָה כְּהוֹגֵן, אֲזַל לֹא יַחֲדֵשׁ שִׁיבוּשִׁים, (וְהַמְדַּפִּיסִים הֵנ"ל וְכֵן הַחֲכָם הֵנ"ל מִסְתַּמָּא לֹא יִדְעוּ מִצֵּטָא בְּנֵי תִימָן).

וְרִאִיָּה לְדַצְרִינוּ שֶׁאֵין לַהֲדִיגֵשׁ הַרְפָּה אֲפִילוּ הֵיכָא דְאִיכָא לְמִיטְעֵי יֵשׁ לַהֲצִיָּא מִמַּש"כ בְּצ"י אֲהַע"ו (ס' ל"ד) בְּשֵׁם הַר"ן בְּשֵׁם צַעַל הַעֵיטוֹר שֶׁעִיקֵר הַנוֹסחָא [שֶׁל צִרְכָּת אִירוּסָין] הוּא ע"י חוֹפֶה בְּקִידוּשֵׁין צִי"ת, אֲלֹא מִפְּנֵי שֶׁהַדִּיקָנִים קִרְאוּהָ לְצִי"ת הֵיכָא רַפָּה מִפְּנֵי שֶׁהִיא סְמוּכָה לַה"א שֶׁהִיא מֵאוֹתוּת אֲהו"י וּמִרְפּוֹת בְּג"ד כְּפָר"ת טַעַם הַסּוּפְרִים וְכַתְּבוֹ בּוֹי"ו ע"ל. וְכ"כ בְּקִנְרָה צִח"מ (ס"ק ב') וְכֵן הַסִּכּים הַגֵּר"א (בְּס"ק ד'). וְיֵשׁ לְלַמּוֹד מִכֹּאֵן שֶׁהַמְדַּקְדָּקִים צָחְרוּ יוֹתֵר לְקַרְוֹא כְּהוֹגֵן מִלְחוּשׁ לְטַעוֹת הָעוֹלָם. [וּמַש"כ הַחוֹס' בְּקִידוּשֵׁין (דף י"ח ע"ב ד"ה כִּיּוֹן), שֶׁהֵנִיקוּד מִשְׁתַּנָּה הֵיכָא דְאִיכָא לְמִיטְעֵי, י"ל דִּהְיֵי מִלֵּי הַחֵם שֶׁאֵין זֶה שִׁיבוּשׁ שֶׁמִּשְׁפָּטִי לַה"ק יֵשׁ בָּהֶם שְׁמֵי דְרַכִּי נִיקוּד כְּמוֹ שֶׁהוֹכִיחוּ הַחוֹס' שֵׁם, אֲזַל דְּגִשׁוֹת הַרְפָּה שִׁיבוּשׁ הוּא שֶׁעוֹקֵר מִשְׁפָּטִי לַה"ק לְגַמְרִין]. וְאֵין סִבְרָא לַחֲלֹק וּלְוֹמַר דְּמִשְׁמַעוֹת הַחוֹשֵׁךְ ח"ו לְסַכֵּן ח"ו חֲמִיר טַפִּי וְכַדָּאִי לְשַׁצֵּשׁ וּלְעַקּוֹר מִשְׁפָּטִי לַה"ק עַל כֵּךְ. וְעַי' הַשְּׂגָת הַרָאצ"ד פ"ב מֵהַל' ק"ש ה"ט וְתִשְׁבֹּצַת הַרצ"י צִח"מ ס' ס"א ד"ה וְכַחַח הַרְמַצ"ס.

וּבַעֲוֹנוֹתֵינוּ הַרְצִים נִשְׁתַּבֵּשׁ לַה"ק צִידי כָּל יִשְׂרָאֵל. עַי' בְּהַקְדַּמַּת הַרצ יַעֲבֹץ זצ"ל לְסִידוּרוֹ. וְאִף מִצֵּטָא בְּנֵי תִימָן

שֶׁהוּא מִחוּקָן יוֹתֵר, לֹא נִמְלֵט מִשְׁנֵי שִׁיבוּשִׁים גְּדוּלִים, הֵא' שְׁקוּרִין סְגוּ"ל כְּמוֹ פִת"ת (כְּדוּגַמַּת הַיִּשְׁמַעְאֲלִים), וְהַצ' (שֶׁהוּא שִׁיבוּשׁ עֲנוּס) שְׁקוּרִין גִּימ"ל דְּגוּשָׁה כְּעִין שִׁי"ן רַפּוּיָה, נֶגֶד הַקְצֵלָה שְׂצִידֵי כָּל יִשְׂרָאֵל שֶׁהִגִּימ"ל הִיא מֵאוֹתוּת הַחֵךְ וְלֹא מֵאוֹתוּת הַשִּׁינִיִּים, (וְשִׁינוֹי זֶה נִמְצָא גַם אֲזַל הַיִּשְׁמַעְאֲלִים, וְגַם אֲזַל מִקְצַת בְּנֵי יִפְתָּה, כְּגוֹן אֲנָשֵׁי צִרְפָּת וְאַנְגֵּלִיָּה) וְהֵר"ר שִׁיתְקִיִּים בְּנוֹ אִזְ אֶהֱפֵךְ אֶל עַמִּים שְׁפָה צִרּוּרָה לְקַרְוֹא כּוֹלֵם בְּשֵׁם ה', צִצ"א.

סימן ד

בְּעִנִּין הַקְרִיָּאָה הַנְּכוֹנָה שֶׁל קִמְיָן וּפִת"ח

עַש"ק פ' בַּמִּדְבָּר כ"ח אִייר תשכ"ט לַפ"ק

לְמַעַב"כ הַחֲכָם הַמְּפֹרָשׁ מַעֲזוֹ וּמַגְדוֹל בְּקִש"ת מִהַר"ר בְּרוּךְ טוֹלִידָאנוּ שִׁיחֵי לֵא"ו.

אַחֲרֵשׁה"ט כְּמוֹשֶׁפֶט וְכִרְאוֹי לְמַעַב"ת.

אִישׁ אֶחָד מִן הָעִיר קֶאֱזֶאֱלֶאנְקָא שֶׁאֵלְנֵי שֶׁאֵלָה כּוֹז:

דְּבִרְתִּי עִם הָאִישׁ הַהוּא לִפְנֵי כְּמָה זְמָן עַל הַחֲלוּק בֵּין קִמְיָן לַפִּת"ת, כִּי מִנְהַג רוֹב הַסְּפָרְדִּים שֶׁאֵינָן מַצְדִּילִין צִינִיָּהֶם, וְכִזְר הַזִּכִּיר זֹאת רָצִינוּ צִח"י צִפִּירוֹשׁ הַתּוֹרָה (ר"פ וִירָא עַה"פ אֵם נָא מִלְּאֲחֵי חֵן צִעִינִךְ), וְאַע"פ שֶׁמִּכְלָל דְּצִרְיוֹ נִרְאֶה שֶׁלֹּא הִיָּה הַמִּנְהַג הַזֶּה פְּשוֹט בְּסִפְרָד צִימִי, מ"מ מִדְּצִרֵי הַרד"ק בְּסִפְרָה הַמְּכֻלָּל בְּחִילַת הַטּוֹר הַשֵּׁנִי (נִפְעַל) [וְהוּא דף נ"ג ע"ב צִדְפוֹס לִיק] מוֹכַח דְּפִשְׁטָא לִיָּה שֶׁאֵין